

Ode dne, kdy jsem na Kalimantan přijel, prestalo pršet. A čtrnáct dnu bez deště tady znamená začátek kalamitních lesních požárů. Každý den dostávám e-mailem zprávu o požárech, které za posledních 24 hodin odhalily satelity, a zelená mapa se den ode dne zaplňovala červenými puntíky, až byly některé části východního a centralního Kalimantanu celé červené. V blízké rezervaci Bukit Soeharto horelo denne a se třemi lesníky na 800 km² s tím nikdo nic moc nenadělal. Sungai Wain se svými 11 lesníky na 100 km² požárům celil úspěšně, ale hned za jeho hranicemi a kolem dokola celého Balikpapanského zálivu to doutnalo denne. Všichni jsme čekali na začátek deště, který nakonec opravdu přišel, i když mě nezastihl v té ideální chvíli.

Byl jsem zrovna na skok zpátky na Jávu, v pohorí Gunung Dieng, kde pracuje možná nejperspektivnější indonéský primatolog Wawan Djum. Mladík, který nemá žádný důležitý post v nějaké velké organizaci, žádný obrovský plat, žádný velký univerzitní titul, prostě se jen věnuje výzkumu a ochraně primátů ze zájmu o ně. To v Indonézii není zrovna obvyklé a i Indonézi samotáři to u Wawana začínají oceňovat a jeho hvězda pomalu, ale jistě stoupá. Vloni byl Wawan na návštěvě u nás v Sungai Wainu, těch pár dní vstřebával jak houba všechno, co viděl, po návratu na Jávu si našel novou vlastní lokalitu a tam se teď snaží rozbehnout podobný projekt. Buduje systém transektů (výzkumnických pásů), na kterých počítá zvířata, a vegetační plochy, na kterých má v plánu zjistovat kompozici pralesa a jeho fenologii (sezónní změny). Nicméně zatímco v Sungai Wainu máme náš systém transektů a vegetační plochy na příjemném, jen mírně kopcovitém a dobře přístupném terénu, na Jávě už se vesměs taková místa proměnila v pole, plantáže a lidská sídla. Zbytky pralesa zůstaly jen na těch nejstrmějších a nejnepřístupnějších horských svazích. A tak je i Wawanův systém transektů ten nejkrkolomnější a nejnebezpečnější, jaký jsem kdy zažil. Většina primatologů v takových podmínkách buduje přístupové cesty podél horských hřebenů nebo podél údolí, tedy tím nejschůdnějším možným způsobem. Wawan se ale rozhodl pro stejný systém, který máme v Sungai Wainu, tedy pro pravitkové rovné cestíčky v kompasovém směru, které ignorují tvar terénu a představují jeho náhodné průřezy. Takže se místy drápete prakticky přímo vzhůru anebo klesáte téměř volným pádem několik desítek metrů dolů. První tropický liják mě zastihl právě při takovém sestupu po hřebenové cestě a výsledkem byl nejen nezapomenutelný zážitek a promáčené a zablácené vybavení, ale taky namožené koleno a další hluboké zážitky následující noc (při hledání outlonu) a den (při hledání opic). Pripadal jsem si už pak jak malá mořská víla, ta taky cítila při každém kroku bolest jako když slapne na nůž (a taky z vlastní blbosti). Teprve poté, co jsem odpoledne sjel z jednoho svahu skoro po hlavě a skončil dole s několika potlaceninami a odřeninami, bolest v kolene se rozplynula v celkovou bolest a ta pak odeznala taky nějak tak celkově. Nicméně koleno mě od té chvíle tu a tam zazlobí a ještě pár týdnů o sobě asi bude davat vědět. Takže jsem nakonec Wawanův systém transektů zkritizoval v tom smyslu, že je to sice počin uctyhodný, ale až se mu tam nějaký student zabije, nebude mu to stát za to. Ale možná že výsledkem bude historicky první systém výzkumných transektů, opatřený horolezeckými lany...

Opic jsme ovšem na transektech i mimo ne videli spoustu – gibony, dva druhy hulmanu a makaky. Jen ti javsti outloni mi porad unikaji. Docela zajímavě pozorovani nabídla jedna skupina hulmanu *Presbytis fredericae*, která se právě krmila v korunách stromu. Na zemi přímo pod nimi je totiž nasledovaly jiné opice, makaci javsti, kteří ocividně pozírali zbytky hulmani snidane. Hulmani ze zralých plodu pozírají hlavně semena a sladké dužnate oplodi ponejvíce odhazují, nejspíš aby se vyhnuli překyselení svého složeného žaludku, což by zabilo symbiotické bakterie, zpracovávající celulózu z mladého listi (hlavní potravní složka hulmanu). Naproti tomu makaci, se svým jednoduchým žaludkem bez bakteriální mikroflory, se zaměřují na zralé ovoce, což jsou právě ty zbytky, které hulmani odhazují. Zda se, že v Gunung Dieng makaci přišli na to, že jim asociace s hulmany přinese ideální potravu i bez toho, že by za ni museli splhat do korun stromu. A tak se tu chovají podobně, jako antilopy a jeleni v Indii, kteří také nasledují tlupy hulmanu posvatných, aby se pasli na zbytcích potravy, které opice pohazují ze stromu na zem.

Na Jave jsem strávil dva týdny, ponejvíce vyrizováním nového pasu, hledáním partneru pro kampan na zastavení stavby provinciální dálnice kolem Balikpapanského zálivu a schůzkou se studenty na univerzitě v Jogjakarte. Celou tu dobu mi denně chodily e-maily se zelenou mapou Kalimantanu, jen s ojedinělými červenými puntíky – pršelo tu a nešlo. Ale nevím proč, možná jsem vážně nějak prokletý, ale jakmile jsem se na Kalimantan vrátil, začal jsem už jen jediný poslední destík a začalo pršet. Mapa se už zase plní červenou barvou a včera se objevily první dva puntíky i kolem Balikpapanského zálivu. Jeden z vesniců se mi nabídnul, že mě jeho bratr, kouzelník, toho prokletí zbaví. Ale obávám se, že to nepomůže, některé predikce na příští rok hlásí několikaměsíční sucho a požáry tak rozsáhlé, jaké tu nebyly od roku 1998. A v pralesi začínají hromadně kvest stromy, což je bohužel jedna z indicií toho, že kalamitní sucho doopravdy přijde...